

Vatten- och avloppsverksamheten i Region Gotland 2023

Innehåll

Verksamhetsberättelse	3
Resultat 2023	3
Måluppfyllelse	5
Viktiga händelser under 2023.....	5
Investeringsredovisning 2014-2023	6
Utveckling på sikt	9
VA-taxan	9
Resultaträkning 2023	11
Balansräkning 2023-12-31	12
Verksamhetsmått och nyckeltal	12
Noter	13

Verksamhetsberättelse

Region Gotlands vatten- och avloppsverksamhet ansvarar för produktion och leverans av vatten till abonnenter samt för rening och hantering av spillvatten och dagvatten inom fastställda verksamhetsområden och för abonnenter anslutna enligt avtal. VA-avdelningen är organiserad hos Region Gotlands teknikförvaltning. Fastställd VA-plan¹ är central för styrningen och prioritering av VA-verksamheten. Under år 2024 kommer en ny Vattentjänstplan att antas.

VA-verksamheten är en taxefinansierad verksamhet vilket innebär att verksamheten ska gå plus minus noll och att abonnenterna ska bära verksamhetens kostnad. VA-verksamhetens intäkter kommer från de taxor som abonnenterna betalar. Eventuella överskott eller underskott för VA-verksamheten fonderas och regleras genom att avgiften i taxan höjs eller sänks. Tillfälliga överskott i verksamheten under något eller några år är förenligt med självkostnadsprincipen om det sett över en längre period uppvägs av andra års underskott.

I teknikförvaltningens strategiska plan och budget framgår ambitioner för verksamheter och vilka strategierna är för att fullfölja uppdraget:

Vårt vatten

VA-verksamheten har sex tydliga strategier hämtade från den av Regionfullmäktige beslutade VA-strategin.

Strategier:

- Boende och verksamhetsutövare på Gotland ska veta var VA-försörjningen skavara enskild och var den ska vara allmän.
- Gotland ska ha en robust försörjning av dricksvatten.
- Region Gotland, boende och verksamhetsutövare på Gotland ska ta hänsyn till klimatet och vårda recipienterna.
- Region Gotland, boende, besökare och verksamhetsutövare ska värna om Gotlands vattenresurser.
- Region Gotland ska fatta långsiktigt ekonomiskt hållbara beslut avseende dricksvatten, spillvatten och dagvatten.
- Region Gotland ska ha god kommunikation om dricksvatten spillvatten och dag-vatten.

Resultat 2023

Det ekonomiska resultatet för år 2023 uppgick till +20,9 mnkr, (+6,5 mnkr år 2022). Det positiva resultatet förklaras bland annat av 19,0 mnkr högre taxeintäkter än beräknat, vilket kan främst förklaras av fler abonnenter som gett en större intäkt än beräknat. Dessutom fick verksamheten större bidrag än beräknat, dels genom ett elstöd, dels genom statsbidrag för genomförda projekt. 2023 års resultat om +20,9 mnkr redovisas mot det egna kapitalet.

¹ Region Gotland VA-plan 2018-11-21.

Tabell 1: Resultat 2016-2023

(mnkr)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Resultat	-2,3	1,2	4,1	1,9	-11,4	-4,4	6,5	20,9
Eget kapital	-2,3	-1,1	3,0	5,2 ¹	-5,8	-1,8	4,4	25,3

I resultatet ingår periodiserade anläggningsavgifter med 17,7 mnkr (16,3 mnkr), samt ränta på balanserade anläggningsavgifter med 3,4 mnkr, (3,1 mnkr).

Från 2015 redovisas överskott inom VA-verksamheten som förutbetalda intäkter med stöd av Vattentjänstlagen § 30 samt rekommendation nr 18 från Rådet för kommunal redovisning. De totala förutbetalda intäkterna uppgick i bokslutet 2023 till 8 867 tusen kronor och utgör en fond som periodiseras på 25 år och intäkter som resultatförts under 2023 uppgick till 475,0 tusen kronor.

Anläggningsavgifter

Under året inbetalades 19,8 mnkr, (50,2 mnkr) i anläggningsavgifter från nyttillkommande abonnenter. Ökningen förklaras dels av exploateringsområden och dels genom förtätningar.

Anläggningsavgifterna bokförs när de inbetalas som en skuld på balansräkningen och påförs resultatet fördelat på en 25-årsperiod. Vid utgången av 2023 uppgår balanserade anläggningsavgifter totalt till 325,3 mnkr (323,8 mnkr). Den periodiserade intäkten från anläggningsavgifter uppgick till 17,7 miljoner kronor och ränta 3,4 miljoner kronor.

Tabell 2: Utveckling av inkommande anläggningsavgifter 2016-2023

(mnkr)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Anläggningsavgifter	22,8	24,1	37,8	32,5	18,6	33,8	50,2	19,8

Redovisningsprinciper

Enligt vattentjänstlagen ska VA-kollektivet redovisas skilt från annan skatte- och avgiftsfinansierad verksamhet. Detta innebär att ett separat bokslut med resultat- och balansräkning ska upprättas. Verksamhetens resultat ska redovisas mot eget kapital och balanseras inom tre år.

Anläggningsavgifter balanseras som skuld till kollektivet och resultatförts genom periodisering under avskrivningstiden (för närvarande 25 år).

Overhead- och administrationskostnader

VA-verksamheten debiteras för region- och förvaltningsgemensamma kostnader och kundtjänst.

Tabell 3: OH- och administrativa kostnader VA-verksamheten

(tkr)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gemensamma kostnader OH	5 465	7 713	7 797	7 905	8 515	8 582	8 905
Kundtjänst	1 624	728	893	652	675	1 088	1 198
Totalt, tusen kronor	7 089	8 441	8 690	8 557	9 190	9 670	10 103

De gemensamma kostnaderna utgörs av förvaltningsövergripande kostnader för ledning och verksamhetsstöd samt för gemensamma funktioner såsom ekonomi, HR och IT. Ökningen avseende kundtjänst mellan åren 2021 och 2022 förklaras av en förstärkning med en årsanställd.

Måluppfyllelse

Tillgänglighet till VA-system ska vara 100 procent

I och med att verksamheten fick ett CP-bakterieutbrott vilket gjorde att dricksvattnet ej kunde drickas direkt utan måste kokas så har endast 99,7% tillgänglighet uppnåtts.

Debiterad vattenmängd ska utgöra minst 85 procent av producerad mängd

Den debiterade vattenvolymen under 2023 uppgick till 3 238 000 m³ av levererad vattenmängd, 3 843 000 m³, vilket innebär 84 procent av den producerade mängden. Verksamheten har gjort spolningsinsatser om 37 000 m³ avseende tillkommande ledningsnät innan nätet har godkänts för användning. Vidare finns egen vattenförbrukning i anläggningarna uppgående till 86 000 m³. Den faktiska debiteringsgraden blir då 87 procent vilket är över målvärdet. Fortsatt arbete görs för att minimera vattenläckage och eventuellt ”svinn”.

Verksamheten ska vara helt avgiftsfinansierad och finansieringsgraden ska vara 100 procent över en treårsperiod

Resultatet för 2023 innebar en finansieringsgrad om 108,1 (102,8%). Årets överskott om 20,9 mnkr redovisas mot eget kapital.

Vatten med godkänd kvalitet ska produceras och distribueras dygnet runt

På omprov vid egenkontrollprov i början av november påvisades ökade halter av Clostridium Prefringens (nedan kallad CP) i dricksvattnet från vattenverken i Visby och dess ledningsnät. VA-verksamhetens vattenkunder uppmanades därmed att koka vattnet innan förtäring. Kokrekommendationen togs bort den 18 december. På grund av detta har rent vatten uppfylla krav blivit 99,7% mot tidigare 99,9% .

Alla reningsanläggningar ska uppfylla ställda krav

Under 2023 har reningsverken i Visby, Klintehamn samt Slite fungerat bra. Resultatet av utsläppskontrollen visar på god funktion hos reningsverken. Totalt har 7 668 000 m³ spillvatten behandlats under 2023. En minskad mängd slam har transporterats till fastlandet tack vare att hela mängden rötat slam har varit godkänt och lyckats återförts till åkermark från vårt Revaq-certifierade avloppsreningsverk i Visby.

Genomförande av VA-utbyggnadsplanen ska vara 100 procent

Under år 2023 har utbyggnaden enligt VA-planen fortsatt. Flera förseningar har uppstått på grund av bland annat resursbrist avseende egen personal, naturskydd för växter och djur, tillståndsprövningar, överklaganden samt omprioriteringar.

Förnyelsetakt

VA-verksamhetens förnyelsetakt landade på 0,48 %, och har en bit kvar till 0,65 %, som är målet enligt Svenskt Vattens Hållbarhetsindex (HBI).

Viktiga händelser under 2023

- Kokrekommendation för abonnenter i Visby med omnejd 9 nov till 18 dec 2023.

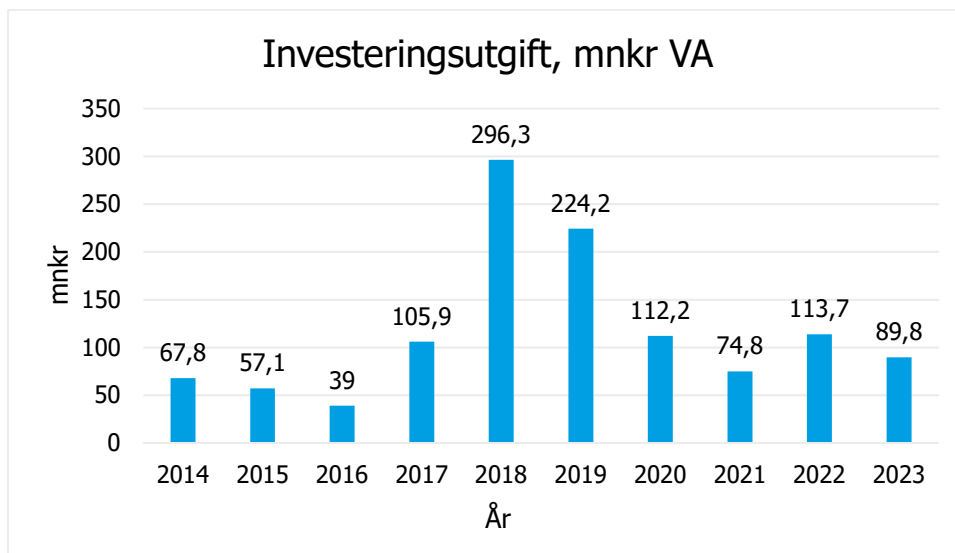
På omprov av egenkontrollprov den 9 nov visade ökade halter Clostridium Prefringens i dricksvattnet ur vattenverken i Visby och på ledningsnätet. I samråd med VAKA (nationella vattenkatastrofgruppen) och vår tillsynsmyndighet utfärdades kokrekommendation för abonnenter i Visby med omnejd. Intensiv provtagning visade att det var vattentäkten Langs Hage som var förorenat med fekala bakterier och den stängdes av måndag den 20 november. Fram till halva december pågick spolning av vattenverk, reservoar och stora delar av ledningsnätet. Kokrekommendationen togs helt bort den 18 december.

- Omvärldsläget; Oroligheterna i omvärlden påverkar även VA-verksamheten här i Sverige och på Gotland. Det har ökat material- och elkostnaderna markant. Vidare har frågan om skyddsvärda anläggningar och dess säkerhet blivit ett mycket aktuellt ämnesområde.
- Uppdatering av VA-policy har fortsatt under 2023 och är nu klar att antas av regionfullmäktige. Den ska gälla fr.o.m. 2024-01-01 i enlighet med LAV, Lagen om allmänna vattentjänster. Vattentjänstplan är VA-verksamhetens framtida utbyggnadsplan samt bedömning över vilka åtgärder som måste vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall. Därutöver har en förvaltningsövergripande grupp arbetat med uppdatering av dagvattenhandboken och planen.
- Visby framtida dricksvattenförsörjning. Tekniska nämnden har beslutat att anläggningen på Visby söder ska vara en distribution/produktionsanläggning och att all personal flyttas till Visby norra. Ombyggnad har påbörjats och personalen har flyttat till provisoriska paviljonger.
- VA-avdelningen har haft ett lyckat samarbete tillsammans med besöksnäringen med fokus på att nå ut med budskapet om hållbar vattenanvändning.
- Överföringsledning från Sanda Stenhuse till Västergarn är klar.
- Skärpta regler kring dygnsvilan. Den första oktober 2023 infördes nya skärpta regler om dygnsvila baserat på EU-direktiv i kollektivavtalet för kommuner och regioner. Det som har tydliggjorts i avtalet är att arbetstagaren har rätt till 11 timmars sammanhängande dygnsvila under varje 24-timmersperiod. VA-avdelnings personal som har beredskap har varit tvungna att ändra antal beredskapsgrupper och beredskapsschema. Uppföljning av nya scheman och grupper pågår.
- Förnyelsepriset Temapris – Hållbarhet gick till VA-avdelningen. Spara vatten – öns viktigaste utvecklingsfråga prisades och juryns motivering var: ”Vinnaren har genom ett långsiktig, uthålligt och konsekvent arbete gjort skillnad inom ett för Gotland livsviktigt livsmedel. Genom smart användning av tillgängliga resurser och samverkan har arbetet lett till påvisbara resultat inom ett högaktuellt område. Vinnaren har genom sin kreativitet och goda pedagogik beskrivit och kommunicerat Gotlands utmaningar. Det vinnande bidraget har medverkat till att höja kunskapen, förändra attityder och beteenden hos både gotlänningar och besökare. Vinnaren är ett utmärkt exempel på att uthållighet lönar sig.”

Investeringsredovisning 2014-2023

Den sammanlagda investeringsvolymen under 2023 uppgick till 89,8 miljoner kronor. Projekt har bedrivits enligt VA-planen med utbyggnad av ledningsnät samt inom befintliga verk och anläggningar för vattenproduktion och avloppsrening. Dock hämmas utbyggnadstakten av bland annat långdragna tillståndsprövningar, skydd av naturvärden samt resursbrist.

Diagram 1: investeringsutgifter per år 2014-2023

De större investeringsprojekten inom VA-verksamheten redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 4: Budget och investeringsprojekt 2023 års större investeringsprojekt

Projekt (tkr)	Budget 2023	Utfall 2023	Avvikelse
Stenhuse Sanda-Västergarn	15 887	7 162	8 725
Visby vattenförsörjning	51 743	10 007	41 736
Alva-Stånga vattenledning	32 367	67	32 300
Västergarn-Tofta överföringsledning	44 383	4 640	39 743
Klintehamn P5-Klintehamn ARV	4 000	3 551	449
Valleviken ARV förstärkning	9 000	8 438	562
Reinvestering i VA-anläggningar	4 929	3 664	1 265
Ombyggnad vattenverk	6 723	7 649	-926
Ombyggnad avloppsreningsverk	6 966	2 422	4 544
Förnyelse VA-ledningsnät	30 271	32 044	-1 773

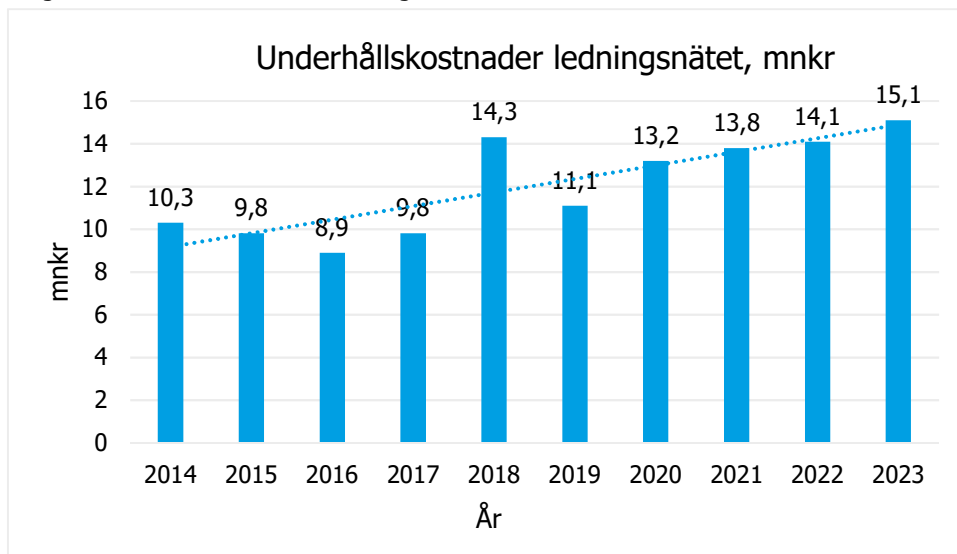
Det är inte ovanligt att stora projekt inom VA stöter på hinder av olika slag som leder till förseningar. Det kan handla om tillståndsprövningar, hänsyn till naturskydd, markfrågor med mera. Tillgång till kompetens såväl internt som externt är också kritiskt för projektens framdrift. Projektet ledningsdragning från Stenhuse Sanda till Västergarn beräknas bli klart under januari/februari 2024. Omprojektering har fått göras till följd av miljöhänsyn och komponentbrist för styr- och kommunikations-utrustning vilket har försenat projektet. Visby vattenförsörjning är ett stort och komplext projekt som kommer löpa under flera år. Projektering av ledningsdragning mellan Alva och Stånga har under hösten börjats. Ledningsprojektet Västergarn-Tofta har försenats till följd av omprojektering när markfrågor inte kunnat lösas som planerat, driftstart beräknas ske under kvartal 2025. Under 2023 har ägnats åt utredningar, undersökningar och förprojektering. Valleviken ARV kommer att startas under våren 2024.

VA-verksamhetens förnyelsetakt landade på 0,48 % att jämföras med 0,65 %, som är målet enligt Svenskt Vattens Hållbarhetsindex (HBI).

Underhåll ledningsnät, driftbudgeten

Den totala underhållskostnaden för ledningsnätet uppgick 2023 till 15,1 mnkr, (14,1 mnkr). Åtgärderna utgörs till cirka 50% akuta reparationsåtgärder och resterande av planerade. I nedanstående diagram redovisas underhållskostnader för perioden 2014-2023.

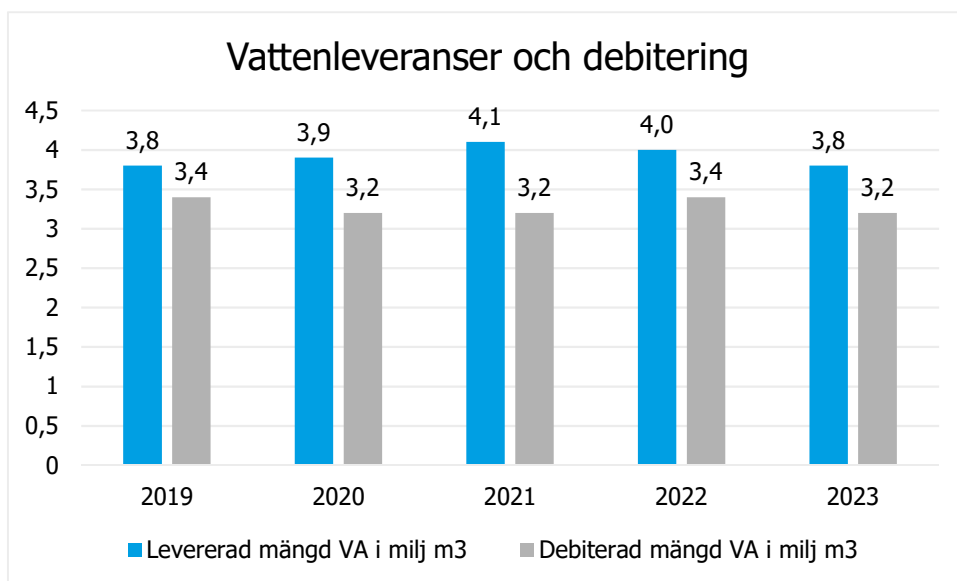
Diagram 2: Underhållskostnad ledningsnätet 2014-2023

Vattenleveranser och debitering

Den levererade volymen 2023 uppgick till 3,8 miljoner kubikmeter, (att jämföras med år 2022 då levererad volym uppgick till 4,0 miljoner m³). Den debiterade volymen var 3,2 miljoner m³, (3,4 miljoner m³). Debiteringsgraden uppgick till 84 procent för 2023, (84% år 2022). Om VA-verksamhetens egen förbrukning och spolningar av ledningsnätet räknas bort ökar debiteringsgraden till 87 procent. Spolning har förbrukat 37 000 m³ och egen förbrukning i våra verk har uppgått till 86 000 m³. Differensen orsakas av vattenläckage, brandbekämpning, CP-bakteriespolning samt visst ”svinn”.

Diagram 3: Levererad respektive debiterad vattenvolym 2019-2023

Utveckling på sikt

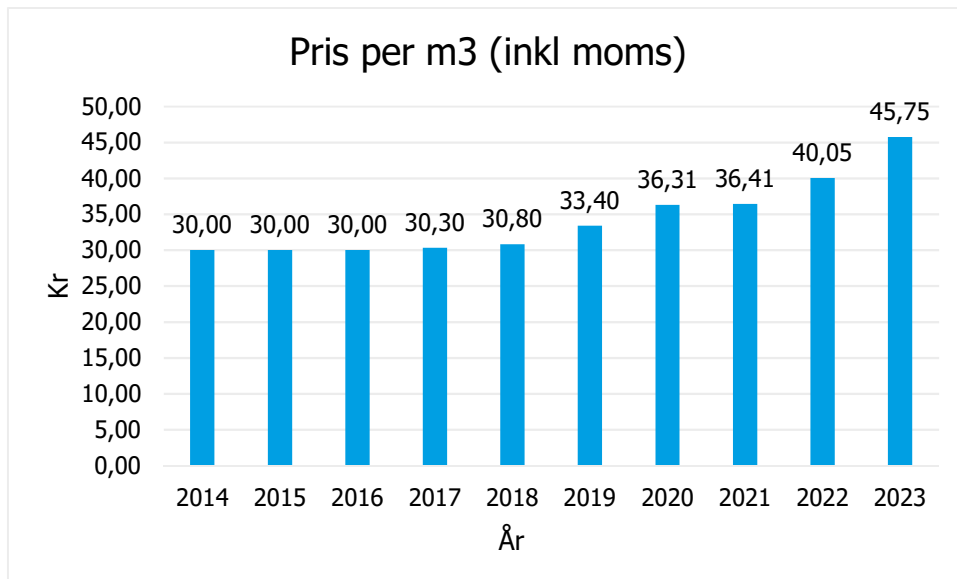
- Fortsatt arbete med Visby vattenförsörjning.
- Klimatanpassningsplanen fastslår att de klimatförändringar som framförallt kommer påverka Gotland är torka och värmeböljor med stor påverkan på vattenförsörjningen, översvämningar via skyfall och havsnivåhöjningar vilket påverkar hela samhällsbyggnadsplaneringen och -processen samt ökad erosion vilket medför risk för skred och ras
- Vår viktigaste resurs för hållbar och trygg VA-försörjning på Gotland är medarbetarna och att hitta nya medarbetare med rätt kompetens är fortsatt en utmaning. Prioriteringar kan komma att behövas mellan olika uppdrag.
- Komponentbrist och ökade kostnader med anledningen av oroligheter i omvärlden är osäkerhetsfaktorer i arbetet med att bygga ut samt renovera Gotlands VA-anläggningar. Arbetet med att öka säkerheten genom tydliga rutiner och användande av system som uppfyller kraven för skyddsvärd information är prioriterat för att möta framtidens osäkra läge.
- Investeringstakten kommer fortfarande kräva höjningar av VA-taxan med ca 5-10 % årligen plus generell indexuppräknning med konsumentkostnadsindex.
- Anpassa driften till EU:s nya dricksvattendirektiv² och kommande avloppsdirektiv samt återförande av renat avloppsvatten och slam till åkermark.
- Det finns risk för att kapaciteten i avloppsreningsverken som hanterar allmänt slam når sin maxkapacitet eftersom samma verk tar emot slam från enskilda fastigheter. Utredning angående hantering av enskilda fastigheters slam måste påbörjas. Det ska utredas om slam från enskilda fastigheter ska hanteras separat eller om de allmänna anläggningarna ska byggas ut.
- Digitaliseringsarbetet kommer fortsätta för VA och ställer stora krav på förändringsförmåga.

VA-taxan

I nedanstående diagram redovisas utvecklingen av VA-taxan under perioden 2014-2023. VA-taxan höjdes med 10 procent till år 2014 och har därefter justerats upp med konsumentprisindex (KPI). VA-taxan höjdes sedan med 6 procent från 1 april 2019 på grund av den höga investeringsvolymen.

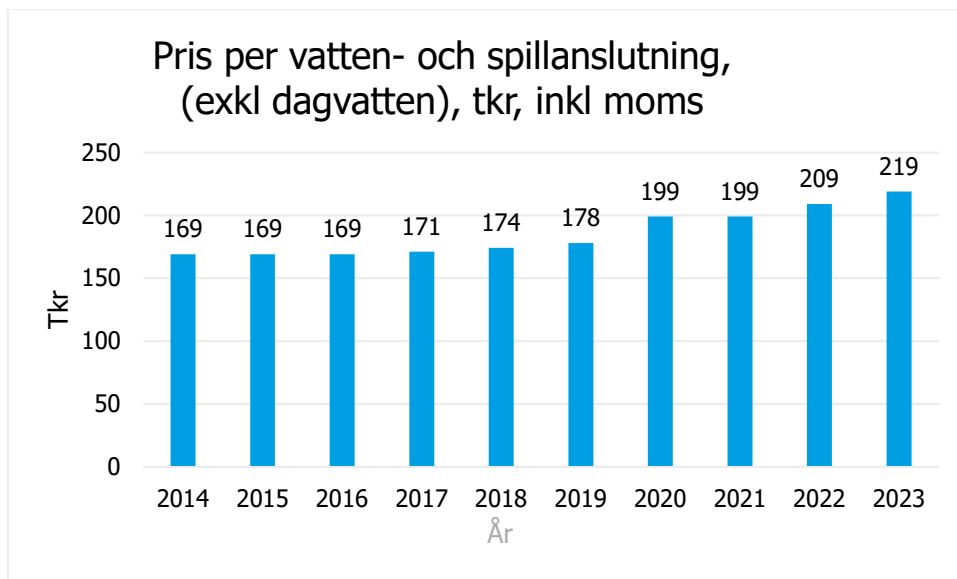
Under 2020 hade VA-verksamheten en höjning av taxan som initialt planerades från 1 april men som senarelades till att gälla från 1 oktober 2020. Anledning till senareläggningen var rådande Coronapandemi. Taxeökningen var 7 procent på brukningsavgifterna och 10 procent på anslutningsavgifterna. Under år 2021 gjordes ingen taxehöjning. Regionfullmäktige antog en ny taxekonstruktion med nya priser från 1 januari 2022, vilket bland annat innebar att brukningsavgifterna höjdes med 10 procent. Mellan år 2022 och 2023 har taxan ökat med +10% avseende anläggningsavgifterna och 3% plus KPI avseende brukningsavgifterna.

² EU 2020/2184

Diagram 4: Brukningsavgiftens rörliga del, kronor per levererat m³ dricksvatten 2014-2023.

I diagram 5 redovisas anläggningsavgifternas utveckling under perioden 2014-2023. I exemplet ingår fast avgift för förbindelsepunkt samt avgift per bostadsenhet för vatten- och spillanslutning exklusive dagvatten (inklusive moms).

Diagram 5: Pris per vatten- och spillanslutning (exkl dagvatten) 2014-2023

Resultaträkning 2023

(tkr)

	Budget 2023	Utfall 2023	Avvikelse
INTÄKTER			
Taxor och avgifter	247 470	273 315	25 845
Bidrag	110	5 707	5 597
Summa intäkter	247 580	279 022	31 442
KOSTNADER			
Material, inventarier	-5 613	-12 906	-7 293
Entreprenad, köp av verksamhet	-21 400	-28 401	-7 000
Konsulter	-6 143	-11 272	-5 129
Personalkostnader	-42 893	-40 928	1 965
Personalomkostnader PO	-18 322	-17 338	984
Förbrukningsmaterial	-15 454	-18 414	-2 960
Övriga verksamhetskostnader	-61 220	-52 273	8 947
Summa kostnader	-171 045	-181 531	-10 486
Avskrivningar byggnader	-64 711	-64 244	467
Avskrivningar maskiner och inventarier	-2 788	-2 692	96
Summa avskrivningar	-67 499	-66 936	563
Verksamhetens nettokostnader	9 036	30 555	21 519
Intern ränta intäkter	4 268	3 372	-896
Intern ränta kostnader	-13 304	-13 054	250
Årets resultat	0	20 873	20 873
INTÄKTSFINANSIERINGSGRAD	100,0%	108,1	+8,1%

Balansräkning 2023-12-31

(tkr)

	Not	2023-12-31	2022-12-31
Anläggningstillgångar			
Mark, byggnader och tekniska anläggningstillgångar		1 347 032	1 322 358
Maskiner och inventarier		11 502	21 890
Finansiella anläggningstillgångar	1	210	268
Summa anläggningstillgångar		1 358 744	1 344 516
Omsättningstillgångar			
	2	61 803	15 861
Summa tillgångar		1 420 547	1 360 377
Eget kapital, avsättningar och skulder			
Eget kapital	3	25 288	4 416
Avsättningar	4	7 204	7 792
Långfristiga skulder	5	714 131	718 196
Kortfristiga skulder	6	673 924	629 973
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		1 420 547	1 360 377
Ställda panter och ansvarsförbindelser			
Pensionsförpliktelser intjänade före 1998		11 519	12 271
- därav särskild löneskatt		2 249	2 396

Verksamhetsmått och nyckeltal

	2023	2022
Vattenverk, m ³ producerad/levererad	3 843 000	4 030 000
Vattenverk, fakturerad m ³	3 238 000	3 364 000
Egen förbrukning spolning	37 000	39 000
Egen förbrukning vatten- och avloppsreningsverk	86 000	84 000
Renat avloppsvatten, m ³	7 668 000	6 381 000
Underhållskostnader ledningsnät, mnkr	15,1	14,1

Noter

Not 1 Finansiella anläggningstillgångar, tkr

	2023	2022
Lån till fastighetsägare för anläggningsavgifter	210	268
Summa	210	268

Not 2 Kortfristiga fordringar, tkr

	2023	2022
Kundfordringar	52 927	8 837
Mervärdesskatt	5 682	4 214
Interrims fordringar	11	0
Kortfristig del av lån för anläggningsavgifter	57	57
Kortfristig placering andel av pensionsmedel	3 126	2 753
Övriga kortfristiga fordringar	0	0
Summa	61 803	15 861

Not 3 Eget kapital, tkr

	2023	2022
Ingående eget kapital	4 415	-2 801
Årets resultat	20 873	6 495
Utgående eget kapital	25 288	4 415

Not 4 Avsättningar, tkr

	2023	2022
Avsättning för pensioner	5 797	6 271
Avsättning för särskild löneskatt för pensioner	1 407	1 521
Summa	7 204	7 792

Not 5 Långfristiga skulder, tkr

	2023	2022
Långfristiga lån	380 000	385 000
Investeringsfond	8 867	9 342
Förutbetalda anläggningsavgifter	325 264	323 854
Summa	714 131	718 196

Not 6 Kortfristiga skulder, tkr

	2023	2022
Leverantörsskulder	26 778	20 896
Mervärdesskatt	10 586	2 209
Semesterlöneskuld	3 995	3 465
Pensionskostnad individuell del	2 566	1 693
Interimsskulder	0	0
Övriga kortfristiga skulder	629 999	601 710
Summa	673 924	629 973

